

A SZINHÁZ ÉS A FILM ELHANYAGOLJA A LEGNEPSZERŰBB MAGYAR ÉNEKEST

Az átalakulás, a magyarrá válás útján elindult művészi életünknek sok furcsasága közt is eltűnik egy tehetséges és a népszerűség csúcán álló, széphangu énekesünk esete. Cselényi Józsefről van szó. Sokszor elgondolkoztunk rajta, amikor a közönség tomboló lelkesedésétől és ünneplésétől kísértén énekelt, — és bizonyára még igen sokan elgondolkoztak ezen, — *hogyan lehetséges, hogy az a magyar énekes, aki a legszínesebben, legjobban, legcívezetesebben tolmácsolja a magyar dalt, hosszú színpadi mult, — közte tizeszteszendős Nemzeti Színház-i sikeres szereplés után művészetének teljében a színpadról — kávéházi dobogóra szorult.*

Addig még valamennyire magyarázhaták, bár érthetővé tenni sohase tudták, amíg színházi válságról lehetett beszélni és amíg a színházak nagyrésztben zsidókézből voltak. Állítjuk, hogy akkor sem voltunk, most sem vagyunk olyan bővíben értékeknek, hogy a magyar művészi élet Cselényi Józsefet nélkülözhetné a színpadon.

Az a különös, — és ez is bizonyítja Cselényi istenáldotta tehetségét, hangjának szépségét és előadásmódjának vonzó voltát, — hogy amióta „kávéházi énekes”, azóta népszerűsége nemhogy csökkent volna, hanem ellenkezőleg emelkedett.

Hangversenydobogón és nótái erejéig a Művelődés Háza színpadán is gyakran szerepel, s a rádió sokmilliónyi hallgatója örömmel hallja legtöbbször a magyar nótáénekesek között. Annyiszor és annyian kívánják hallani harcoló honvédeink közül is, hogy kívánsághangverseny nem is történhetik meg nélküle. Nem egyszer írtuk meg, hogy a kívánsághangversenyen nincs ráadás, egyetlen kivétel Cselényi, akitől a közönség tomboló tetszésnyilvánítása mindig kikényszeríti a ráadást.

Ami érthetetlen

Szereplési alkalma tehát van bőven és jól is keres, ez azonban nem elég, mert még sem tarthatjuk megfelelő területnek számára csak a kávéházi és hangversenydobogót. Eddigi sikerei és az a kedves, közvetlen játékmódor, amely a magyar dalok előadásánál is megnyilvánul és amelyet olyan nagy mértékben szeret a közönség, — arra teszik hivatottá, hogy színpadon is érvényesítse művészetét.

Csodálkozunk színházainkon, hogy óriási népszerűségét nem igyekeznek a maguk javára hasznosítani, — nem kevésbé filmgyártóinkon, akik szintén mérsékelten foglalkoztatják, pedig rengeteg hanglemeze és sok-sok rádió szereplése alapján tudhatnák, hogy bársonyos, meleg hangja mikrofonon át is jól érvényesül, tehát filmre is rendkívül alkalmas, s ez a hang amellet nagyterjedelmű, a legnagyobb színházat is betölti, nem úgy, mint egyes divatos dízőzők, akik kizárólag csak mikrofonon át, felerősítéssel tudnak érvényesülni, mikrofon nélkül pedig egészen kis teremben is jelentéktelenek.

Hogy színpadjaink Cselényit elhanyagolják, annak egyik oka Németh Antalnak azon a hibáján kívül, hogy eltávolította a Nemzeti Színházról, bizonyára az is, hogy színházaink kevés népi magyar játékot hoznak színre. Kétségtelen, hogy Cselényi a színpadon legjobb a népies szerepekben, — legnagyobb sikereit népszínművekben aratta, viszont az is, igaz, hogy a Nemzeti Színházban jól megállotta helyét más természetű prózai darabokban, sőt klasszikus szerepekben is.

A széphangu Cselényi József ifjúkorában színésznek indult. Művészi hajlamai már diákkorában kiütözköztek. Még csak ötödik gimnazista volt, amikor szüniidőben már vándor-társulatoknál színészkedett. Hangját édesapjától örökölte, a főtí kán-

tortól, mint ahogy nagyapja is főtí kántor volt. Edesanyja Cuczor Erzsébet, Cuczor Gergelynek unokahuga. Egyébként az erdőtengeri Cselényi-család a XIV. század elejéig ismeri nemesi magyar őseit. A széphangu Jósikát édesapja tanította énekelni, s amikor 1917-ben elvégezte a középiskolát, besorozták és vártüzér lett. Akkor már egyik bátyja hősi halált halt a fronton. Cselényi József talán éppen ezért nem került ki a frontra. Igaz, hogy mire kiképezték, nemsokára elkövetkezett az első világháború szomorú vége, az összeomlás.

A proletárdiktatura után Cselényi József, akiben színészi hajlamai továbbfejlődtek és hangját tovább képezte, a Kisfaludy Színházhoz szerződött, amelynek Pintér Imre volt az igazgatója, aki éppen most ünnepelte hatvanéves jubileumát.

Ugyanakkor vitézi regős lett Laurisn Lajossal és Farkas Dezsővel együtt. Mint regős bejárta Csonkamagyarországnak majdnem valamennyi városát és községét. Mi nagyon jól emlékszünk erre az időre, amikor többször volt alkalmunk hallani. A Pátria Írók Klubjának nagyszabású hangversenyein is épügy sikert aratott pompás baritonjával, mint az ország minden részében. Hosszu évekig tartott regősködése, még akkor is, amikor a Városi Színház tagja lett.

Szentgyörgyivel a Nemzeti Színházban

A Városi Színházban 1921-ben Palló Imre szerepét vette át. Nagy Izabellával együtt a Bolond Istókban aratta legnagyobb sikerét, de époly nagy tetszést ért el operettekben és népszínművekben. Egyike volt legnagyobb sikereinek a Piros bugyelláris. Most lesz ennek húsz esztendeje és ezt az alkalmat a tavasszal arra használja fel, hogy nagyszabású jubiláris előadáson szerepel a Művelődés Házában.

1924-ben, amikor Szentgyörgyi István, a kolozsvári nagy színész a Nemzeti Színházban vendégszerepelt és itt ünnepelték jubiláris előadásán a „Vén bakancsos és fia a huszár” című színműben, a Vén bakancsos Szentgyörgyi mellett Cselényi Józsefet hívták meg a huszár szerepére. Érdekes, hogy ezt a szerepet beugrászertüen kellett eljátszania. Reggel telefonértesítést kapott és este már játszania kellett. A szerepet olyan sikerrel játszotta a pár órai próba után, hogy nem is akarták elhinni, hogy beugrás történt.

Ez a siker hozta meg számára azután a következő évben a Nemzeti Színház-i szerződést. 1925-től 1936-ig volt a Nemzeti Színház tagja és ez alatt a tíz év alatt sok megérdemelt sikerben volt része. A Falu rosszában Göndör Sándor, a Sárga csikóban Csorba Laci szerepének eljátszása voltak kiemelkedő sikerei, de sok más népszínműben és prózai darabban is sikerrel szerepelt. A Lillomfi öreg professzora, a Süt a nap vitéze jár elől ezekben a sikerekben, de a Velencei kalmárban és Molière néhány darabjában is megállotta helyét nemcsak mint énekes, hanem mint színész is az ország első színpadán a legkiválóbb művészek között.

Tíz sikeres év után...

Annál nagyobb és kinosabb meglepetést keltett, amikor a tíz sikeres év után a Nemzeti Színház akkori új igazgatója, Németh Antal nem újította meg Cselényi szerződését. Nem értettük a dolgot. A közönség se értette és nemtetszésének hangosan adott kifejezést. A hír nyilvánosságra kerülésének napjaiban a zeneakadémián magyar ünnepségen, Cselényi énekelt, s a közönség viharos tüntetést rendezett mellette és az igazgató ellen.

Ez a tüntetés aztán még sokszor megismétlődött másutt is. Németh Antal, aki azóta még sok más hibát követett el, akkor azzal magyarázta Cselényi eltávolítását, hogy kevés népszínművet, vagy magyaros népi játékot kíván játszani s így nem foglalkoztathatná. Visszatetszést keltett, hogy nem sokkal később mégis műsorra tűzött népszínműve s Cselényi szerepére Palló Imrét hívta meg.

Cselényi ezután még a Városi Színházban játszott népszínművekben, aztán megfélekedtek róla színházaink. Kár volt, mert színészi képességét épügy értékeli a közönség, mint szép hangját. És színészi alakításaira nemcsak a fővárosi közönség emlékszik jól, hanem a vidéki is, még pe-

dig az elmúlt években visszatért városok közönsége is.

Másfélezer rádiószereplés

Mert 1928 és 1932 közt mint a Nemzeti Színház tagja, az akkor megszállott területeket is bejárta. Szerepelt a megszállott Kassán, Rimaszombaton, Léván, Losoncon, Ungvárott, Munkácsen, Temesvárott, Aradon, Kolozsvárott, stb. Később a csehek már kifogásolták szereplését és Érsekújvárott letiltották. Az utolsó percig remélte a rendezőség az engedélyt, úgyhogy el is utazott. Szereplését megakadályozták. Az előadást nélküle tartották meg. Utána bál következett. Itt aztán mint mulató vendég cigánykísérettel mégis csak énekelhetett. Később aztán, amikor személyesen nem mehetett, a rádió vitte el hangját az elszakított magyarokhoz.

A rádióban, melynek műsorán több mint másfélezerszer szerepelt, valószínűleg a legtöbbször az összes művészek közül Amikor évekkel ezelőtt a rádió lapja megszavaztatta a hallgatókat, ő kapta a legtöbb szavazatot.

Magyar nótával járt Münchenben, Bécsben, Nürnbergben is, mindenütt nagy sikerrel.

Népszerűségére jellemző, hogy amikor a mult nyáron Nagyváradon, Kolozsvárott, Szatmáron és Nagybányán filmszínházakban naponta három előadásra énekelt, nagy tömegek maradtak jegy nélkül. Nagy népszerűségét igazán kár kihasználatlanul hagyni úgy a színházak, mint a film részéről.

Nagyszabású jótékony célú hangverseny se történhetik meg nélküle, s mostanában nemcsak a kívánsághangversenyeken szórakoztatja honvédeinket, hanem hetenként legalább háromszor a sebesülteket a kórházakban is. Lelkes magyar, áldozatosan szolgálja honvédségünket s vele a megújuló Magyarország ügyét.

Áldozatkészségét azzal is bizonyítja, — ez a hír odakint nagy örömet fog kelteni, — hogy önként kimegy a frontra. Nemcsak rádióan át, hanem közvetlen közelből akarja szórakoztatni harcoló honvédeinket. A pécsi öregdiákok vidám társaságával megy ki és cigánykísérettel is visz magával. A kitünő művész január közepén indul a frontra, ahol néhány hónapon át énekel majd a küzdő katonáinknak, akik szeretettel és örömmel várják.

SOMODY ISTVÁN